

PILINSZKY JÁNOS

Síremlék

(Szigeti Endrének)

SZÍN MŰ EGY FELVONÁSBAN

(Lombokkal túlsúfolt kert. A levelek közt kerti ágyon gyönyörű nő fekszik. Arca komoly, mint egy fiatal katonáé; félig meztelen. A fehérre meszelt kőpadon hatalmas, fekete medve ül. Hosszú szőre harmatosan és napfényesen ragyog. Előtte a bemeszelt kőasztalon üveg vörös bor, pohár. A medve fogja a poharat; időnként megforgatja; időnként tölt a palackból. Délelőtt tíz óra van.)

MEDVE: Se te, se én valójában nem tudunk egymásról. Látlak, de vadállati szememben és agyamban nem fogalmazódik meg szépséged. Nekem egyszerűen kiterített préda vagy. Tengernél nagyobb a távolság közöttünk ahhoz, hogy felismerjem fiatal katonafejed gyönyörűségét, holott lány vagy, s azt a csodálatos ellentmondást, amit ívelő nyakad és benne egy megfeszült in látványa föl idéz. Istenem, milyen gazdag is a létezés! Milyen elhagyatott! Én prédának nézlek, mások napfürdőző fiatal nőnek. Pedig szomorúbb vagy te egy szarkofágra fektetett etruszk szobornál, mivelhogy azok halottak már. Hát mosolyoghatnak. *(Iszik a pohárból.)* Mondom, igaztalanul én is csak kiterített prédának látlak. De mégsem egészen! A közénk iktatott istentelen szakadékon át vadállati szememben mégis leülepszik valami, amitől olykor-olykor el fogok majd némulni, előre érzem.

(Ismeretlen férfi, eltakarva a lomboktól, a kerítés mögül.)

LÁTHATATLAN FÉRFI: Szemét prostituált! Nem szégyelli magát, így kifeküdni a napra? Gyerekek is laknak a közelben.

NŐ *(maga elé, töprengve, fiatal homlokát ráncolva)*: Van, akit szeretek, mégse tudok megmozdulni érte. Talán mert többen is szeretnek. Egy professzor, egy újságíró, egy fiatal kanadai botanikus, és mindegyik ül valahol egy házban, dolgozik és leveleket ír, miközben rám gondol, akármit is csinál, egyedül csak rám gondol. Hát ettől vagyok én olyan, amilyen.

MEDVE: Sokat iszom, pedig még csak délelőtt van.

LÁTHATATLAN FÉRFI *(megismételve)*: Szemét prostituált, nem szégyelli magát így kifeküdni a napra, amikor gyerekek is laknak a közelben, és leskelődnek?

NŐ: Úgy érzem, hogy a férjem itt áll az egyik bokorban.

POSTÁS *(megállva a heverő előtt, levelet ad át a nőnek)*: Csak a bokrok és a fák vannak jelen, asszonyom. Olyan figyelem ez, amitől nem kell félnie. Minden kialszik az ő jelenlétük erejében. Hiába van délelőtt, hiába leskelődnek a kerítésen át a gyerekek. Éjszaka van. Semmi sincs a fák jelenlétének erejében. Ahogy a medve mondta, fejének és testének szépsége, asszonyom, rejtetten egy etruszk szarkofág tetején tündököl. Ne mozduljon, ne öltözzék fel. Így biztosabb a porladása, a kert, a lombok és valamennyiünk halála. Kérem, ne mosolyogjon. És bírja rá

- a medvét, hogy kevesebbet hörpölgjön a poharából. *(Hangváltozással:)* Ajánlott levél. Kérem, itt írja alá. *(Ceruzát is ad, a nő aláírja a nevét.)*
- MEDVE: Ne olvasd el. Most ne. Add ide nekem. *(Darabokra tépi a fölbontatlan levelet.)*
- LÁTHATATLAN FÉRFI *(a kerítés mögül):* Szép vagy, akár egy siremlék. Az egész környék lakossága itt tolong a kerítés mögött. Gyerekek, nők, férfiak, aggastyánok. Olyan vagy, mintha helyettünk élnél, helyettünk haldokolnál. Hívd le a házból azt a férfit, akit szeretsz!
- MEDVE: Ti mindig csak a halálról meg a szerelemről beszéltek. No, meg a politikáról. Új le ide mellém, s igyál te is egy pohár piros bort. *(Postás leül, iszik. A medve leakasztja a postás válláról a táskáját, és sorra széttépdési a leveleket. Papír és avar a földön.)*
- FEHÉR RUHÁS FÉRFI *(kilépvve és megérkezve a kertbe, a házból):* Itt vagyok. Azt hiszem, hívtál. A férjed a bokrok közt szaladgál. Az előbb sikerült egy pillanatra elkapnom és megölelnem. Sírtunk. Jó volt. Sós ízű, de kristálytisza. Valószínűleg tégedet sirattunk.
- POSTÁS: A levél Franciaországból érkezett. Ritka szép bélyeg volt rajta. *(Iszik.)* Semminek nincs semmi értelme. *(Iszik.)* Az ember medve szeretne lenni, a medve meg ember.
- NŐ *(a Fehér ruhás férjhez):* Maradj. Ne menj vissza a házba! Ne menj sehová! Nem látod, hogy elkárhoztam?
- FEHÉR RUHÁS FÉRFI: Látom. De a kárhoznak is, mint mindennek, megvannak a maga fokozatai. Ne sűrgess, most valóban pontosan kell fogalmaznom. A kárhozat tulajdonképpen egyenlő a semmivel. És te élsz. Minden állat és az egész növényvilág térden áll, hogy fönntartson téged ennek a vasárnapi napnak a fölszínén.
- MEDVE *(részezen az asztalra csapva):* Ha legalább egyszer meglátnád, hogy én is szép vagyok!
- NŐ: Hétfégre van. Vasárnap. Délelőtt tíz óra. Szeptember huszadika. A lombok már nem sokáig fedezik a kerítést, és a bokrokban szegény férjem se tud megbújni többé. Mi lesz akkor?
- FEHÉR RUHÁS FÉRFI: Egyszer neki is elő kell tűnnie. Nyíltan sírnia. Úgy, ahogy mi szoktunk, szemben egymással.
- NŐ: Ezt akarod?
- MEDVE *(tombolva):* Szép vagyok! Szép vagyok!
- POSTÁS *(föállva és visszaiülve helyére):* Egész nyáron át lelkiismeretesen kihordtam a postát. De most le fognak csukni.
- MEDVE *(a nő felé):* Megmozdultál! Ez — nem volt szép tőled.
- NŐ: Felöltözöm.
- LÁTHATATLAN FÉRFI: Az egész környék itt áll a kerítésnél. Ha felöltözöl, meglincselünk.
- MEDVE *(a nő felé):* Várd meg, amíg ősz lesz. November. November vége.
- POSTÁS: Addigra én már nem leszek itten. Összeragaszthatnátok a széttépett leveleket.
- FÉRJ *(kilépvve egy bokor mögül):* Ezentúl én se rejtezkedem tovább. És azt se követelem, hogy hazagyere. Átölelni se kívánlak, sírni se kívánok veled ezentúl. Egyedül azokkal, akik velem együtt szeretnek. Mint a gyászoló rokonok egy temetésen.
- NŐ *(Fölnyúl egy lombért, és letépi. Elfedi vele az arcát.)*
- FÉRJ: Ez így nem elég. Mázsányi súlyt, homokot és követ kellene fölébed dönteni.
- FEHÉR RUHÁS FÉRFI: Az ilyenféle átok túlsó partján mindig van remény arra, hogy megszülessék a mosoly, kinyújtózzék a test, föllélegezzen a tüdő, egyszóval, hogy újra tündöklésbe forduljon a teremtés. *(Átöleli a férjet.)* Átkozódjál, sírni már kísértük magunkat. Aztán csomagolj, és menj haza. Az életet még el lehetne rendeznünk, de a léttel nincs mit tennünk.
- NŐ: Megvárom az ősz. Novembert. Akkorra minden, ami ma kiegészíti a szemeteket, didergéssé, csonttá és bőrré válik rajtam. Jobb lesz ez mindenkinek.
- POSTÁS: Ha megengedik, itt várom be a letartóztatásomat.

MEDVE: Javíthatatlan alkoholista lettem. De hát csoda ez? (Iszik.)

FEHÉR RUHÁS FÉRFI: Ne mozdulj! Meglincselnek.

NŐ: De hát téltre... Csak nem maradhatok itt téltre is? A verés meg a sebek legalább melegek.

FEHÉR RUHÁS FÉRFI: Kihozom a ruhádat.

POSTÁS: Valaki egybemoshatná az évszakokat, hogy ne találjanak meg.

FÉRJ: Egyedül vagyok.

MEDVE: Beiratkozhatnánk egy féléves szemináriumra, oda, arra az egyetemre, ahol a kövek meg a folyékonyan lobogó gázok tanítják a szépséget meg a türelmet.

FEHÉR RUHÁS FÉRFI (visszatérve): Öltözz föl. Ha valaki is belép a kertbe, lövök.

NŐ: Nagyon szeretlek, de nem mozdulok. A postás és a medve kitanított. Majd jön az ősz, előtűnnek az ágak, majd jön a tél, és mindent belép a hó. Engem is. Minden és mindenki egyenletesen fehér lesz.

(Szürke kockás ruhába öltözött, rendkívül közönséges, harminc év körüli férfi sétál be a színre. Mintha senki se lenne jelen, kényelmesen letelepszik a kertiágy szélére, ráérősen kihúzza zsebéből a kezét, cigarettára gyújt.)

KOCKÁS RUHÁJÚ FÉRFI: Mondtam, hogy ne firkálj össze mindenféle hülye üzenetet. Ha akarok, akkor jövök, ha nem, hiába firkálsz.

NŐ (megéledve és minden szépségét elveszítve): Rajtad kívül senki se számít. Még életem egyetlen szerelme sem!

MEDVE (karójára pillantva): Alig múlt tíz óra, és máris dél van. (Déli harangszó.)

POSTÁS: Térdeljünk le.

(A Medve, a Férj, a Fehér ruhás férfi és a Postás sorra letérdel. Kockás ruhájú férfi tovább cigarettázik, s a

szépségében megsemmisült nő bal karjával átöleli a nyakát.)

NŐ: Adj egy slukkot.

(A Medve térden állva pár lépést közeledik az ágy felé. Már nem szól a harangszó. A nő hirtelen a Kockás ruhájú férfi mellén elnyomja a cigaretta. A férfi fölordít. A nő hátrahanyatlik a heverőn. Szeme lehunyva. Ismét gyönyörű. Távoli és mozdulatlan.

— A Kockás ruhájú, kikerülve a térdeplőket, a színpad előterébe lép. Zsebre dugja a kezét, közönségesen vi-gyorog, és az általános csöndességben elfütyörészik egy rövid, ócska dallamot. — Csönd. — Hirtelenül a kinti leskelődők, gyerekek, férfiak, aggastyánok és katonák bedöntik a kerítést, s a mozdulatlan térdeplők közt földöntik a kerti padot, a fehérre mázolt asztalt, visítva tépik le a lugasról és kerítésről a jótékony lombtakarót, s végül földöntik a kerti ágyat is, földre borítva az élet-telenül kinyújtózott nőt. Majd éppoly váratlanul mindenki megmerevül.)

KOCKÁS RUHÁJÚ FÉRFI (visszafor-dulva a színpad felé, újabb cigaretta közben): Megkéstetek, gyerekek a lincseléssel. Ezt a döglött hülye libát többé semmi se melengeti meg.

(A Medve föláll, s egyetlen ütéssel le-teríti a Kockás ruhájú férfit.)

MEDVE: A szemgödrom mélyén árok nekik sírhelyet. S ha ez se lesz elég, csukott szemem alatt melengetem tovább. S ha ez se lesz elég, belekapaszodom egy fába, és tőle kérek tanácsot és erőt. És ha még ez se lesz elég, akkor abbahagyom az ivászatot. A tél megígérte, hogy idén is eljön. Hát legvégül is bízunk ebben az ígéletben. Hogy végül is minden és mindenki fehér lesz, egyenletesen fehér. Egyszóval: gyönyörű és semmilyen. Ámen.

(Függöny.)